

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

โครงการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง

รหัสโครงการ 199973

โครงการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง

โดย

นฤมล ศรีวิชัย และคณะ

เดือน ธันวาคม ปี พ.ศ. 2567

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

รายงานฉบับสมบูรณ์

(Final Report)

โครงการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง

Project to Study the Process of Driving Research for Utilizing

in the Highlands

แผนงานการพัฒนานักวิจัยและการบริหารงานวิจัย

คณะทำงาน

สังกัด

นฤมล ศรีวิชัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

สายทอง อินชัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

จิราวรรณ ปันใจ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ณัฐภัทร สุวรรณโณ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

หัตยา พัฒนะพงศ์พันธุ์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ธันวาคม 2567

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานวิจัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รวมทั้งขอขอบคุณเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่ให้ข้อมูลและร่วมดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว ที่อำนวยความสะดวกตลอดเวลาของศึกษากระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง ตลอดจนทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลในการดำเนินงานในครั้งนี้จนสำเร็จได้

คณะผู้วิจัย
ธันวาคม 2567

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล	นางสาวนฤมล ศรีวิชัย
	Miss Narumol Sriwichai
คุณวุฒิ	ปริญญาโท
ตำแหน่ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
หน่วยงาน	สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่	65 หมู่ 1 ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์/โทรสาร	0-5332-8496-8 ต่อ 3401 โทรสาร 0 5332 8494
E-mail	narumols@hrdi.or.th

คณะผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล นางสาวสายทอง อินชัย
Miss Saitong Inchai
คุณวุฒิ ปริญญาโท
ตำแหน่ง นักวิจัย
หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์/โทรสาร 0-5332-8496-8 ต่อ 3401 โทรสาร 0 5332 8494
E-mail saitongi@hrdi.or.th
- ชื่อ-สกุล นางสาวจิราวรรณ ปันใจ
Miss Jirawan Panjai
คุณวุฒิ ปริญญาโท
ตำแหน่ง นักวิจัย
หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์/โทรสาร 0-5332-8496-8 ต่อ 3405 โทรสาร 0 5332 8494
E-mail jirawant@hrdi.or.th

3. ชื่อ-สกุล นางสาวณัฐภัทร สุวรรณโฉม
 Miss Natapat Suwannachome
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง นักวิจัย
 หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์/โทรสาร 0-5332-8496-8 ต่อ 3405 โทรสาร 0 5332 8494
 E-mail swnchome24@gmail.com

4. ชื่อ-สกุล นางสาวหัตยา พัฒนะพงศ์พันธุ์
 Miss Hattaya Pattanapongphan
 คุณวุฒิ ปริญญาโท
 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการ
 หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์/โทรสาร 0-5332-8496-8 ต่อ 3401 โทรสาร 0 5332 8494
 E-mail Hattayapa@hrdi.or.th

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
สารบัญเรื่อง	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทคัดย่อ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
2.1 ความรู้	4
2.2 องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดความรู้	4
2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบและกำกับเป้าหมายการวิจัย	5
2.4 การนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์	5
2.5 การถ่ายทอดความรู้	8
2.6 การสื่อสารและบทเรียนที่ดีในการพัฒนาเกษตรบนพื้นที่สูง	9
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 วิธีการศึกษา	11
3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย	13
บทที่ 4 ผลการวิจัย และวิจารณ์ผลการวิจัย	
กิจกรรมที่ 1 ประเมินความพร้อมของชุดองค์ความรู้ของ สวพส. ในการนำไปใช้แก้ไขปัญหาสำคัญบนพื้นที่สูง	14
1.1 จัดทำเกณฑ์การประเมินความพร้อมของชุดองค์ความรู้ ของ สวพส.	14
1.2 รวบรวมโครงการวิจัยที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2567	15
1.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยของ สวพส. ที่ดำเนินงานวิจัยมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550-2566	17
1.4 คัดเลือกชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์แก้ไขปัญหาสำคัญและเหมาะสมกับกับบริบทของพื้นที่	21
1.5 จัดทำชุดองค์ความรู้ตลอดโซ่อุปทาน	23
กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ข้อจำกัดของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง	27
2.1 คัดเลือกกลุ่มบ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่	27
2.2 วิเคราะห์ข้อจำกัดของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง	28

	หน้า
กิจกรรมที่ 3 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จและมีแนวโน้มที่จะเข้ามาเป็นภาคีเครือข่าย	32
3.1 โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน	32
3.2 โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	35
3.3 โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน	37
3.4 โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน	39
กิจกรรมที่ 4 วิเคราะห์เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและสื่อสารได้รวดเร็ว ครบถ้วนทันกับความต้องการในการแก้ไขปัญหา	42
4.1 การใช้เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ	42
4.2 จัดทำเกณฑ์การคัดเลือกเครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	45
4.3 วิเคราะห์เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม	47
กิจกรรมที่ 5 สรุปกระบวนการขับเคลื่อนผลงานวิจัยหรือชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม	62
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	68
เอกสารอ้างอิง	76
ภาคผนวก	78

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	หมวดงานวิจัย จำนวนโครงการวิจัย และจำนวนผลงานวิจัย ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2566	15
2	ชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับนำไปใช้แก้ไขปัญหาสำคัญบนพื้นที่สูง	17
3	ชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์แก้ไขปัญหาคัญและเหมาะสมกับกับบริบทของพื้นที่ 4 แห่ง	21
4	บริบทพื้นที่และกลุ่มบ้านสำหรับวิเคราะห์ข้อจำกัดของพื้นที่	27
5	รวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของพื้นที่	29
6	ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ภาคีเครือข่ายที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม	32
7	ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ภาคีเครือข่ายที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน	35
8	ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ภาคีเครือข่ายที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ	37
9	ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ภาคีเครือข่ายที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของในพื้นที่โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว	39
10	เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม	47
11	เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการสะเนียน	50
12	เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการบ่อเกลือ	53
13	เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว	57

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แนวคิดการจัดตั้งเครือข่ายการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์	7
2	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม	49
3	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเกษตรกรโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม และหน่วยงานภาคีเครือข่าย	50
4	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน	52
5	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ และเกษตรกรโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน	53
6	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ	55
7	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเกษตรกรโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย	56
8	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว	59
9	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับเกษตรกรโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว	59
10	การเก็บข้อมูลรูปแบบ/ช่องทาง และเครื่องมือ/สื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับภาคีเครือข่าย	61
11	เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและสื่อสารได้รวดเร็ว ครบถ้วนทันกับความต้องการในการแก้ไขปัญหาใน 3 กลุ่มพื้นที่	61
12	กระบวนการขับเคลื่อนผลงานวิจัยหรือชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมใน 3 กลุ่มพื้นที่	64
13	การขับเคลื่อนผลงานวิจัยหรือชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม	64